

Nr 29.

Godkänd av första kammaren den 17 februari 1926.

Godkänd av andra kammaren den 17 februari 1925.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestämmelser rörande de statens järnvägar, statens vattenfallsverk, telegrafverket och postverket tillhöriga förnyelsefonder.

(Statsutskottets utlåtande nr 16.)

Till Konungen.

I en den 18 december 1925 dagtecknad, till riksdagen avlåten proposition (nr 26), har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, begärt riksdagens yttrande över i statsrådsprotokollet intaget förslag till bestämmelser rörande de statens järnvägar, statens vattenfallsverk, telegrafverket och postverket tillhöriga förnyelsefonder.

Nu gällande grunder för avsättning till förnyelsefond vid statens järnvägar, statens vattenfallsverk, postverket och telegrafverket äro av synnerligen växlande omfattning och innebörd. Bestämmelserna i ämnet härleda sig i stort sett från den vid 1911 års riksdag beslutade reformen med avseende å riksstaten m. m.

Medan vid statens järnvägar och postverket de årliga avsättningarna alltsedan dess verkställts med vissa procent å förekommande objekt och inventariegrupper bokförda värden, har vid statens vattenfallsverk såsom ledande grundsats gällt, att storleken av dessa avsättningar skolat sättas i visst förhållande till den årliga omsättningen vid anläggningarna, d. v. s. den årliga bruttoinkomsten av den energi, som försålts från de olika kraftverken. För telegrafverket, där först från och med 1923 förfarandet med förnyelsefondsavsättningar tillämpats, finnas inga bestämda normer fastslagna härför.

Med det i propositionen framlagda förslaget, vilket tillkommit på grundval av en av två tillkallade sakkunniga verkställd utredning, avses nu att erhålla enhetliga grunder för avsättningen till och användningen av de fyra kommunikationsverkens förnyelsefonder. Riksdagen, som i allt väsentligt ansett sig kunna biträda förslaget, får i avseende å vissa enskildheter av detsamma anföra följande.

Enligt departementschefens förslag skulle avsättningen till förnyelsefonderna ske konstant under de skilda anläggningarnas hela livslängd och de olika objektens hela användningstid. Riksdagen har intet att erinra mot fastställande av en sådan norm, som redan för närvarande tillämpas vid såväl postverket som statens järnvägar. Ifrågavarande beräkningssätt, vilket i stort sett torde överensstämma med det vid större industriella företag i allmänhet tillämpade förfarandet, skulle nu komma till användning för samtliga fyra kommunikationsverken med undantag av statens vattenfallsverks kraft- och kanalverk. Vid dessa sistnämnda båda verk skulle avsättningen ske efter s. k. stigande beräkningsgrund, d. v. s. ökas i mån av växande tillslutning av abonnenter och utvidgad trafik. Om än sistnämnda metod måste anses i så måtto otillfredsställande, att härigenom till en mera oviss framtid i större eller mindre grad kan komma att uppskjutas avsättningar, vilkas tidigare verkställande varit önskligt, har riksdagen ej heller i denna del velat motsätta sig Eders Kungl. Maj:ts förslag. Avgörande för riksdagen har därvid varit svårigheterna för dessa jämförelsevis nya rörelsegrenar att, innan driften nått sin fulla utveckling och inkomsterna i tillräcklig grad ökats, bära alltför höga årliga utgifter. Denna synpunkt torde särskilt böra komma i betraktande, då fråga är om avvägningen av verkens taxor.

I propositionen förutsättes, att de årliga avsättningarna skola äga rum med viss procent av de olika objektens bokförda värde. Å Eders Kungl. Maj:t skulle ankomma att efter förslag från vederbörande verkstyrelse årligen fastställa avsättningens procentuella storlek. I betraktande särskilt av de betydande belopp, varom här är fråga — ensamt för statens järnvägars del under 1924 uppgående till cirka 12 miljoner kronor — vill riksdagen framhålla vikten av att den utredning, som föregår avvägningen av dessa procenttal, bliver i möjligaste mån allsidig och fullständig, på det att å ena sidan vederbörande förnyelsefonder må kunna tjäna sitt ändamål, men å andra sidan ifrågavarande avsättningar icke så tilltagas, att härigenom på omvägar uppstår ytterligare kapitaltillskott.

I avseende å själva användningen av förnyelsefundsmedlen har i propositionen förutsatts, att dessa skulle få disponeras i och för »återställande i fullgott skick» av objekt, vilkas brukbarhet i avsevärdare mån minskats (ersättningsarbeten) samt till anskaffande av nya objekt i ersättning för utrangerade (ersättningsanskaffning). Mot vad departementschefen i detta avseende uttalat, har riksdagen icke funnit anledning till erinran.

Beträffande de särskilda bestämmelser för avsättningen till förnyelsefonderna samt användningen härav m. m., vilka finnas utformade i propositionen, får riksdagen framhålla, att riksdagen icke underkastat dessa bestämmelser någon i detalj gående granskning. I huvudsak avse samma att reglera de olika verkstyrelsernas befogenheter i förhållande till Kungl. Maj:t.

I överensstämmelse med vad för närvarande tillämpas, skulle riksdagens medverkan beträffande förnyelsefondernas disposition endast i undantagsfall påkallas. Sålunda förutsättes i propositionen, att Eders Kungl. Maj:t skulle äga utan riksdagens medgivande besluta om förnyelsefundsmedels användning, även då fråga är om arbeten och anskaffningar, som innebära viss ökning av kapaciteten (nämligen då denna ökning föränledes av den tekniska utvecklingen) eller en mindre höjning av kvaliteten ävensom beträffande nyanläggningar och nyanskaffningar, som stå i omedelbart samband med slopning av motsvarande äldre objekt eller eljest äro av mindre omfattning. Riksdagen vill icke motsätta sig, att i nu angivna fall beslutanderätten förbehålles Eders Kungl. Maj:t, därvid dock riksdagen förutsätter, att riksdagens yttrande inhämtas, då fråga är om mera betydande utgifter.

Riksdagens medgivande torde jämväl i övrigt böra inhämtas i alla sådana fall, då förnyelsefundsmedel äro avsedda att disponeras på ett sätt, som innebär en avvikelse från nu angivna normer för dessa medels användning.

Ärenden, som avse såväl förnyelsefundsmedels som anslagsmedels användning för arbete eller anskaffning, lära ävenledes komma under riksdagens prövning i sammanhang med frågan om riksdagens anvisande av anslag för ändamålet.

Såsom sitt yttrande i ärendet får riksdagen alltså anmäla vad här ovan blivit anfört.

Stockholm den 17 februari 1926.

Med undersätlig vördnad.